

Tomislav Nedić

Presadivanje organa – pravo, (bio)etika i moral

Medicinska naklada – Hrvatsko filozofsko društvo,
Zagreb 2023., str. 264

Danas bez imalo sumnje možemo kazati da presađivanje organa predstavlja jedno od najznačajnijih dostignuća suvremene (transplantacijske) medicine, ali i da istodobno otvara niz složenih pravnih, etičkih i moralnih pitanja i problema. Kao postupak koji podrazumijeva uzimanje organa sa svrhom spašavanja ili poboljšanja života drugog čovjeka, transplantacija zahtijeva pažljivo razmatranje granica individualne autonomije, pristanka, definicije smrti, pravičnosti u raspodjeli resursa i potencijalne eksploatacije ranjivih grupa. U tom smislu, presađivanje organa nije samo strogo medicinski, nego u određenom smislu i društveno-filozofski fenomen. A u tom kontekstu, među ostalim, pravo i bioetika igraju jednu od ključnih uloga u oblikovanju normativnog okvira koji treba osigurati zaštitu osnovnih ljudskih prava, ali i pravednost i transparentnost u ovome osjetljivom području. Upravo ta međuigra prava, (bio)etike i morala nalazi se u središtu knjige *Presadivanje organa – pravo, (bio)etika i moral* Tomislava Nedića, mladog i perspektivnog doktora pravnih znanosti i studenta poslijediplomskoga doktorskog studija Filozofija na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Riječ je o znanstvenoj monografiji koja je nastala na temelju doktorske disertacije „Bioetički aspekti presađivanja organa”, obranjene na Pravnom fakultetu Osijek Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku 6. srpnja 2022. godine, i koja je u ponešto doradenom, izmijenjenom i proširenom obliku 2023. godine tiskana u suradnji Medicinske naklade i Hrvatskoga filozofskog društva. Osim značajne suradnje u pogledu tiskanja knjige, ova impozantna studija posebna je i po broju

recenzenata. Knjigu je, naime, recenziralo čak sedmero stručnjaka iz različitih znanstvenih područja i disciplina (filozofija, pravo, bioetika, medicina, odgojne i obrazovne znanosti, kineziologija) s pet različitih fakulteta u Republici Hrvatskoj. No, usudio bih se reći da se primarna važnost ove knjige ponajviše krije u autorovu sveobuhvatnom pristupu predmetu istraživanja, koji u pogledu teorijskih i praktičnih dilema koje prate transplantacijsku medicinu gotovo niti jedan relevantan element nije ostavio teorijski nepropitanim i diskurzivno neraščlanjenim, a sve s ciljem istjerivanja na vidjelo prividne samorazumljivosti raznih filozofskih i pravnih predrasuda koje prate fenomen presađivanja organa. Nedić je tako u uvodnom dijelu knjige zapisao sljedeće riječi:

Premda je postupak presađivanja organa prilično učestala pojava u suvremenoj (transplantacijskoj) medicini, svaki postupak, bez obzira na to o kojem je organu riječ, uistinu je čudo za sebe. Sama činjenica da određeni entitet koji je *eo ipso* pridonosio integritetu i životu jedne osobe odjednom to isto čini životu druge, zaista je trenutak neopisiva zadovoljstva i divljenja, ali i daljnje inspiracije u svakom znanstvenom pokušaju unaprjeđenja – jer ljepota se intersekcije prava i bioetike ogleda upravo u zaštiti života kao temeljne društvene vrijednosti. (str. V)

Naime, autorova nepokolebljiva fascinacija predmetom njegova istraživanja evidentna je na gotovo svakoj stranici ove znanstvene monografije, koja sveukupno broji 264 stranice. Da budem precizniji, osim predgovora i zahvala, uvoda, zaključka i bogatog popisa literature, Nedićeva studija sastoji se od 8 glavnih poglavlja u kojima je autor razmotrio širok spektar tema. Primjerice, čitatelji tako u ovoj studiji mogu pronaći (1) kritičku raspravu o odnosu bioetike, (bio)medicinske etike i medicinskog prava, (2) povijesni pregled postupka uzimanja, darivanja i presađivanja organa, (3) temeljitu analizu pozitivno-pravnog okvira uzimanja, darivanja i presađivanja organa, (4) sistematičnu raščlambu sustava pretpostavljenog pristanka darivanja organa, (5) argumentiranu polemiku o moždanoj smrti kao glavnom uvjetu uzimanja organa od preminule osobe, (6) teorijsku evaluaciju fenomena pristanka obitelji na darivanje organa preminule osobe, (7) stručnu klasifikaciju stvarnih prava u kontekstu filozofsko-pravne rasprave o ljudskom tijelu i (8) zanimljiv osvrt na ksenotransplantaciju kao budućnost presađivanja organa.

Imajući na umu teorijsko bogatstvo Nedićeve studije, vjerujem da ne bi bilo pogrešno tvrditi da ova znanstvena monografija donosi sistematizaciju svih temeljnih pravnih i filozofijsko-etičkih problema presađivanja organa, ali i da ujedno nudi i neka nova rješenja i spoznaje koje bi taj postupak mogle učiniti još učinkovitijim. Kroz harmoniziranje pravnog, filozofskog i medicinskog diskursa, što nije bio nimalo lak zadatak, Nedić je i više nego uspješno uspio približiti glavna pitanja i probleme presađivanja organa, i to na diskurzivno jasan i precizan način u studiji koja bi zasigurno mogla biti korisna, ali i zanimljiva gotovo svima – od studenata i

profesore pa sve do stručnjaka i laika. Stoga, uzimajući u obzir sadržajno bogatstvo i sveobuhvatnost pristupa, s jedne strane, te preciznost i jasnoću autorova izraza, s druge strane, bez ikakve dvojbe možemo očekivati da će ova studija u bližoj budućnosti postati jedno od glavnih, a zasigurno i glavno „domaće” orijentacijsko i referentno mjesto svima onima koji se bave ovom složenom tematikom.

Jan Defrančeski